

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „МИЛЕВА И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ”

(Жалби № 43449/02 и 21475/04)

СЪДЕБНО РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

25.11.2010 г.

Настоящото решение става окончателно при обстоятелствата, посочени в член 44, § 2 на Конвенцията. То може да подлежи на редакторска преработка.

По делото Милева и други срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседавайки в състав:

Пеер Лоренцен, *председател*,

Ренате Йегер,

Райт Маруст,

Изабел Беро-Льофевр,

Миряна Лазарова Трайковска,

Здравка Калайджиева,

Ганна Юдкивска, *съдии*,

и Стивън Филипс, *зам.-секретар на отделението*,

След провеждане на закрито заседание на 02 ноември 2010 г.,

Произнесе следното решение, взето на тази дата:

ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по две жалби (с номера 43449/02 и 21475/04) срещу Република България, заведени в Съда съгласно член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("**Конвенцията**") от петима български граждани: г-жа Пепа Владимирова Милева, г-жа Мери Владимирова Милева, г-н Христо Иванов Евтимов, г-жа Лилия Кирилова Евтимова и г-ца Калина Христова Евтимова ("**Жалбоподатели**"), съответно на 29-ти ноември 2002 г. и 29-ти май 2004 г.

2. На 31-ви октомври 2007 г., г-жа Лилия Евтимова и г-жа Калина Евтимова уведомяват Съда, че г-н Христо Евтимов е починал през 2007 г. Те изразяват своето желание да продължат съдебното производство от свое име и от името на покойния г-н Евтимов.

3. Всички жалбоподатели са представлявани от г-н В. Иванов, адвокат, практикуващ в София и Париж. Българското правителство ("**Правителството**") е представлявано от своя агент, г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

4. Жалбоподателите твърдят, по-конкретно, че властите не са предприели адекватни мерки за защита на техните жилища и техния личен семеен живот от неудобства, идващи от съседни апартаменти, че не са разполагали с ефективни средства за правна защита в това отношение, и че цялата серия от съдебни производства, свързани с тези въпроси, е продължила необосновано дълго време.

5. На 9-ти октомври 2007 г., Съдът съедини жалбите, обяви ги отчасти за недопустими, и реши да комуникира на Правителството-ответник оплакванията, засягащи неудобствата, липсата на ефективни вътрешноправни средства за защита в това отношение и продължителността на горепосочените производства.

6. На 2-ри ноември 2010 г., Съдът реши да не провежда заседание по делото (Правила 38А и 54 § 3 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

7. Жалбоподателите по жалба №. 43449/02, г-жа Пепа Владимирова Милева и г-жа Мери Владимирова Милева, са родени съответно през 1934 г. и 1936 г. и живеят в гр. София. Те са сестри.

8. Жалбоподателите по жалба №. 21475/04, г-н Христо Иванов Евтимов, г-жа Лилия Кирилова Евтимова и г-жа Калина Христова Евтимова, са родени съответно през 1939г, 1943г и 1977г и живеят или са живели в гр.София. Първите двама са съпруг и съпруга, а третото лице е тяхна дъщеря. Както е посочено в точка 2 по-горе, г-н Христо Евтимов е починал през 2007 г.

А. Жалбоподателите и техните апартаменти

9. Към релевантния момент, и двете жалбоподателки по жалба №. 43449/02 ("*Сестри Милеви*") са пенсионерки, собственички на апартамент на първия етаж на вход "Б" в U-образен жилищен блок в центъра на София. И двете живеят в този апартамент от 1963 г. насам. Те твърдят, че в резултат на събитията, описани по-долу, са били принудени да се изнесат от апартамента. На 11-ти март 2004 г., те продават апартамента на дружество с ограничена отговорност за 61 000 евро. На 22-ри април 2004 г., купуват малък апартамент в друг квартал в съседство, където отиват да живеят на 15-ти юни 2004 г..

10. Жалбоподателите по жалба №. 21475/04 ("*Семейство Евтимови*") притежават и живеят в апартамент на първия етаж на вход "В" в същия блок. Дъщерята на г-жа Калина Евтимова, родена на 28-ми септември 2000 г., също живее там.

Б. Апартаментът превърнат в компютърен клуб

11. През месец май 2000 г., фирма наела апартамент на партерния етаж във вход "Б" в блока, под апартамента на сестри Милеви. Тя започнала да управлява там компютърен клуб, без да е получила необходимите разрешителни.

12. През месец март 2002 г. клубът се премества в апартамент, разположен срещу първоначалния, отново на партерния етаж във вход "Б". Този апартамент е разположен диагонално под апартамента на сестри Милеви и този на семейство Евтимови.

13. Според четири клетвени декларации, първата от които е съставена от г-н Христо Евтимов и г-жа Лилия Евтимова, а останалите от свидетели,

помолени от жалбоподателите да опишат ситуацията, в клуба е имало четиридесет и шест компютъра и две вендинг машини. Клубът е бил отворен двадесет и четири часа в денонощието, седем дни в седмицата. Предлагащите услуги са били предимно компютърни игри и сърфиране в интернет. Клиентите на клуба, предимно тийнейджъри и млади хора, често се събирали пред сградата, водейки непринудени разговори на висок глас и, провиквали са се, като са употребявали алкохол и цигари, а според някои твърдения дори и наркотични вещества. Те често разбивали вратата на сградата и влизали в коридора, за да пият и пушат. Шумът и вибрациите, предизвиквани от тях, докато са вътре в клуба, а също при влизане в или излизане от помещенията, можели да бъдат ясно чути и усетени в апартаментите на сестри Милеви и на семейство Евтимови.

14. Сестри Милеви са представили удостоверение, с което техният общо практикуващ лекар (джипи) удостоверява, че от средата на 2002 г. и двете започват да се оплакват от постоянно главоболие, безсъние, раздразнителност и безпокойство, с високо кръвно налягане и загуба на тегло. През 2003 г., г-жа Мери Милева развива синусова тахикардия. В резултат на това, тя все по-често получава сърдечни кризи и се налага да бъде хоспитализирана. Според лекаря, здравословните проблеми се дължали на постоянното безпокойство и шума, причинени от дейността на клуба и постепенно утихнали, след като сестри Милеви отишли да живеят на друго място през месец юни 2004 година.

1. Решението на живущите да забранят дейността на клуба

15. На 28-ми юни 2002 г. общото събрание на съкооператорите в блока решило с дванадесет гласа „за” и трима „въздържал се” дейността на клуба да бъде прекратена и да не се допуска търговска дейност в сградата. В решението се посочвало, че дейността на клуба е причинила сериозни сътресения на всички обитатели на блока. Управителят на клуба, който присъствал на срещата, заявил, че не е съгласен и ще направи всичко възможно да запази клуба отворен.

2. Оплаквания на жалбоподателите до полицията

16. След отправени преди това многобройни оплаквания по телефона, жалбоподателите подават писмени жалби до полицията на 28-ми май, 13-ти и 20-ти юни, както и на 19-ти и 20-ти ноември 2002 година. Те твърдят, че в резултат на тези оплаквания е извършен само бегъл преглед на клуба, без никакви видими, конкретни резултати.

17. На 21-ви февруари 2003 г., началникът на местното полицейско управление казал на жалбоподателите, че след като е бил помолен, управителят на клуба е представил всички необходими разрешителни, както и не са били установени нарушения на обществения ред. Управителят бил предупреден да не допуска нарушаване на обществения ред и поел ангажимент да уведомява полицията за всички нередности.

Началникът на местното полицейско управление заявил също така, че полицията нямала правомощия да затваря търговски помещения. На 26-ти февруари 2003 г., жалбоподателите протестирали срещу пасивността на полицията.

18. На 8-ми ноември 2004 г. управителят на клуба бил извикан в апартамента на семейство Евтимови и, както се твърди, заплашил г-н Евтимов с насилие, ако той продължавал да упорства в усилията си да спре дейността на клуба. Същият ден, г-н Евтимов се оплакал в полицията, но изглежда не последвало нищо.

3. Оплакванията на жалбоподателите до общинските власти

19. На 27-ми май 2002 г., жалбоподателите помолили районния кмет да разпорежи преустановяването на дейността на клуба. В същия ден общинските служби се обърнали към полицията, като я уведомили, че клубът работи без необходимия лиценз.

20. На 7-ми юни 2002г, общински инспектори посетили помещенията и отбелязали, че клубът работи незаконно. На 24-ти юни 2002 г., общината изпратила преписката до Софийска районна дирекция за строителен контрол.

21. Въпреки това, на 26-ти юни 2002 г., главният архитект на общината одобрил план за преустройството на апартамента в търговско помещение. На 1-ви юли 2002г, г-н Христо Евтимов, действащ в качеството му на председател на етажната собственост (домоуправител), оспорил това решение пред Софийска районна дирекция за строителен контрол. На 23-ти август 2002 г. Дирекцията, като отбелязала, че член 38 от Закона за устройство на територията от 2001г (виж точки 50 и 51 по-долу) не бил спасен, заявила, че това не представлява основание за анулиране на законността на преустройството по член 156 (2) от Закона (виж точка 52 по-долу) и потвърдила решението на кмета.

22. Независимо от многократните жалби от жалбоподателите до общинските власти, последните не предприели по-нататъшни действия.

23. На 28-ми ноември 2003 г., главният архитект на общината, издал на клуба разрешение за дейност, под условието, клиентите да влизат през задната врата, а не през входа, използван от обитателите на сградата. На 7-ми юли 2004 г., жалбоподателите оспорили това решение пред Софийска районна дирекция за строителен контрол, с аргумента, че условието, наложено от кмета било невъзможно да бъде изпълнено, тъй като единственият достъп до задната врата бил през входа. Те поискали разрешението да бъде отменено и клуба закрит. Очевидно, разрешителното не било отменено.

4. Забраната на Органите за строителен контрол за използване на апартамента и последващото съдебно производство по преразглеждане

24. На 28-ми май 2002 г., жалбоподателите поискали от Софийска районна дирекция за строителен контрол да забрани използването на апартамента.

25. С решение от 2-ри юли 2002 г., Дирекцията забранила използването на апартамента. Тя също така разпоредила спиране на електроснабдяването и водоснабдяването му. Отбелязала, че апартаментът бил превърнат в компютърен клуб без разрешение за строеж и че клубът е започнал работа без разрешение за ползване, в нарушение на член 178 (1) от Закона за устройство на територията (ЗУТ) от 2001 г. (виж точка 53 по-долу). Дирекцията също така отбелязала, позовавайки се на раздел 217 (1) (3) от Закона (пак там), че подадената жалба за съдебно обжалване на решението нямало да спре неговото изпълнение автоматично.

26. Собственикът на апартамента обжалвал пред Националната дирекция за строителен контрол. На 4-ти ноември 2002 г., Дирекцията отхвърлила жалбата като недопустима, като отбелязала, че оспорваното решение не подлежи на обжалване пред по-висша инстанция, а само на съдебен контрол. На 7-ми ноември 2002 г., Националната дирекция възложила на Регионалната дирекция изпълнението на решението.

27. На 15-ти октомври 2002 г., собственичката на апартамента потърсила съдебно преразглеждане. Тя поискала от съда като временна мярка да спре изпълнението.

28. Същият ден, Софийски градски съд уважил нейното искане. Той отбелязал, че по закон решението било изпълнимо веднага, дори и да е било оспорено по пътя на съдебния контрол. Въпреки това, съдилищата могли по своя преценка да спират изпълнението и това било оправдано, понеже преписката не съдържала никакви индикации, че условията, предвидени по точка 16 от Административния процесуален закон от 1979 г., който уреждал прилагането на административни решения, които не са окончателни (виж точка 70 по-долу), били изпълнени. Освен това, съдът допуснал апартаментът, собственост и фирмата, функциониращ като компютърен клуб, да встъпят в производството и насрочил заседание по същество за 25-ти февруари 2003 г.

29. На 27-ми февруари 2003 г., жалбоподателите обжалвали пред Върховния административен съд. На 19-ти юни 2003 г., той отменил определението на по-долната инстанция, изтъквайки, че съдилищата могли да спират изпълнението на решението, само ако то е предизвикало непоправими вреди или е затруднило предмета на производството. Въпреки това, собственикът на апартамента не бил доказал, че тези предпоставки били изпълнени, нито пък по-долната инстанция била изложила такъв довод. Тя просто се била позовала на точка 16 от Административно процесуалния закон от 1979 г., който не бил приложим.

30. В последствие жалбоподателите поискали Софийската районна дирекция за строителен контрол да изпълни решението. Изглежда, че те не получили отговор.

31. На 10-ти юли 2003 г., Софийски градски съд, на основание на ново искане от страна на собственичката на апартамента, отново спрял изпълнението на решението. Той счел, че незабавното му изпълнение щяло да попречи на правилното осъществяване на основните процедури и щяло да доведе до щети за собственика на клуба. Няма данни, че животът или здравето на други лица били в риск, че с течение на времето изпълнението щяло да бъде затруднено или щяло да бъде блокирано, или че важни държавни интереси щели да бъдат изложени на опасност.

32. По жалба от страна на жалбоподателите, на 8-ми октомври 2003 г. Върховният административен съд обърнал решението. Той приел, че по принцип, административните решения следвало да бъдат изпълнявани незабавно, само ако, *наред с другото*, това било необходимо за опазването на живота и здравето на други лица, или за защита на важни държавни или обществени интереси. Когато обаче, законът изрично предвиждал незабавното изпълнение на определени решения, била налице презумпцията, че такава необходимост съществувала. Поради това било възможно да бъде спряно изпълнението на решение, което подлежало на незабавно изпълнение по силата на закон, само ако това щяло да изложи на риск защитата на противопоставен интерес от същия интензитет, като този, чиято защита се търсила, което в случая не било така. Имуществените вреди, претърпени от собственика на клуба не били от такъв характер, тъй като те могли да бъдат компенсирани напълно чрез заплащането на пари.

33. След това, жалбоподателите направили многобройни искания за изпълнение на решението. Въпреки това, те били уведомени, че на 28-ми ноември 2003 г. местните власти са разрешили използването на клуба (виж точка 23 по-горе) и, следователно, решението не можело да бъде изпълнено. Жалбоподателите се оплакали за това положение пред прокуратурата, но без успех.

34. Същевременно, Софийски градски съд се опитал да проведе първото заседание по съществото на 25-ти февруари 2003 г. Собственикът на апартамента обаче не бил надлежно призован и съдът отложил делото. Той определил следващото заседание за 26-ти март 2004 година. На 11-ти декември 2003 г. жалбоподателите направили ново оплакване срещу забавянето пред Върховния административен съд. На 5-ти февруари 2004 г., Съдът, като отбелязал, че съгласно раздел 219 от Закона за устройство на територията от 2001г (виж точка 53 на глоба по-долу), производството трябвало да следва бързата процедура, указал на Софийски градски съд да насрочи дата за разглеждане. Софийски градски съд съответно пренасрочил съдебното заседание за 9-ти март 2004 година. Собственикът на апартамента обаче отново не бил призован редовно и заседанието било отложено.

35. На 14-ти април 2004 г., жалбоподателите подали нова жалба относно забавянето. На 17-ти май 2004 г., Върховният административен съд я отхвърлил, като установил, че Софийски градски съд бил положил всички възможни усилия, за да се извърши нормалния процес на производството

и, че с оглед на натоварения календарен график на този съд, включването на заседание за 6-ти юли 2004 г не бил довело до неоснователно забавяне.

36. На съдебното заседание на 6-ти юли 2004 г., Софийски градски съд започнал да разглежда делото по същество. На следващото заседание, проведено на 21-ви септември 2004 г., собственичката на апартамента заявила, че желае да оттегли своята жалба за съдебно преразглеждане и съдът съответно прекратил производството.

5. Други развития

37. На 8-ми ноември 2004 г. Софийската районна дирекция за строителен контрол установила, че компютърният клуб е работил в нарушение на условията, посочени в разрешителното от 28-ми ноември 2003 г. (виж точка 23 по-горе), тъй като неговите клиенти влизали през входа, използван от жителите на сградата, а не през отделен вход.

38. На 16-ти ноември 2004г, собственикът на апартамента информирал властите, че компютърният клуб е преустановил дейността си. На 25-ти ноември 2004 г., Софийска районна дирекция за строителен контрол, след като установила след проверка от 19-ти ноември 2004 г., че вендинг машините и два компютъра все още не били изнесени от клуба, отново забранила използването му и разпоредила отрязване на електроснабдяването и водоснабдяването му

39. За известно време след това, апартаментът бил нает от друго търговско дружество, което очевидно го използвало като офис до месец януари 2008 година.

40. Междувременно, на 1-ви септември 2003 г., сестри Милеви поискали от Софийски градски съд да ги освободи от заплащане на съдебните такси за иска за непозволено увреждане, който имали намерение да заведат срещу лицата, извършващи дейността на клуба. На 12-ти септември 2003г, Председателят на съда отказал да разгледа претенцията, като заявил, че това можело да стане само, ако иска бил вече предявен, или, ако бил подадена едновременно с жалбата. Това решение по-късно било потвърдено от Софийския апелативен съд и Върховния касационен съд. Изглежда сестри Милеви не са предявили иск срещу лицата, опериращи клуба.

В. Апартаментът се превърнал в клуб за електронни игри

41. След като получил разрешение за строеж на 11-ти май 2002 г., през месец август 2003 г. собственикът на апартамента, заеман от компютърния клуб до месец март 2002 г. (виж точка 12 по-горе), започнал да го превръща в клуб за електронни игри. Работата включвала премахване на вътрешни стени, инсталиране на кабели за високо напрежение и смяна на прозорците на апартамента.

42. На 29-ти август 2003 г., сестри Милеви се жалвали пред Софийска районна дирекция за строителен контрол, като заявили, че не им е било

искано официалното съгласие, предвидено по член 38 от Закона за устройство на територията от 2001 г. (виж точки 50 и 51 по-долу). На 29-ти септември 2003 г. Дирекцията отговорила, че строителните работи били законни, тъй като те били извършени с разрешение.

43. След това сестри Милеви се оплакали пред Дирекция национален строителен контрол. На 2-ри декември 2003 г. тя инструктирала Регионалната дирекция да провери законността на строителните работи. Очевидно нищо не е последвало.

44. Същевременно, на 13-ти октомври 2003 г., сестри Милеви обжалвали разрешението за строеж пред Софийска районна дирекция за строителен контрол. На 26-ти ноември 2003 г., Дирекцията отхвърлила възражението, тъй като не е било навременно. По жалба на сестри Милеви, на 5-ти април 2004 г. Софийски градски съд постановил отмяната на това решение и инструктирал Дирекцията да провери възражението по същество. Дирекцията обжалвала това решение, но на 26-ти октомври 2004 г. Върховният административен съд го уважил.

45. Същевременно, сестри Милеви отправили многобройни оплаквания във връзка с преустройството, както до органа за строителен контрол, така и до полицията, очевидно без последствия.

Г. Превръщането на апартамента в офис

46. През 2002 г., фирмата наела апартамент в близост до апартамента на сестри Милеви и започнала да го използва като офис. Сестри Милеви заявили, че след това чували телефонни позвънявания и разговори, силни гласове, преместване на мебели и затръшване на врати.

47. На 18-ти април 2002 г., жалбоподателите се оплакали пред общината, посочвайки, че дружеството не било поискало съгласието им за ползване на апартамента за офис, в нарушение на член 38 (3) на Закона за устройство на територията (ЗУТ) от 2001 г. (виж точка 50 по-долу). На 17-ти юни 2002 г., общински инспектори посетили сградата и отбелязали, че апартаментът бил използван като офис. Въпреки това, собственикът не присъствал и инспекторите нямали право на достъп до помещенията за да съберат подробни данни. Те изпратили заключение за своите констатации до Софийска районна дирекция за строителен контрол.

48. След многократни жалби от страна на сестри Милеви, на 15-ти ноември 2002 г. Дирекцията инструктирала общината да събере повече доказателства, че апартаментът наистина бил използван като търговски обект, следствие на което имало редовни посещения на външни лица. В резултат на това, на 30-ти януари 2003 г. инспекторите направили второ посещение. На същите обаче бил отказан достъп до апартамента, а полицията, която била повикана на помощ, не се появила.

49. Очевидно офисът продължил своята работа необезпокояван през този цял период.

II. ОТНОСИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

А. Законът за устройство на територията (ЗУТ) от 2001 г.

50. Член 38 (3) на Законът за устройство на територията предвижда, че апартамент в етажната собственост може да бъде превърнат в офис, което включва посещения на външни лица, ако е на партерния етаж и ако са спазени всички санитарно-хигиенни норми, противопожарната защита и техническите изисквания. Преобразуването трябвало да бъде изрично одобрено в писмена форма, пред нотариус, от всички непосредствени съседи в обекта, чиято реализация била предложена. По изключение, апартамент на по-висок етаж можел да бъде превърнат в офис, но в този случай на преустройство трябвало да има одобрението не само от страна на непосредствените съседи, но и на общото събрание на етажната собственост.

51. Член 38 (4) предвижда апартамент на партерния етаж на етажната собственост да може да бъде преустроен в магазин или друго търговско помещение, ако са спазени всички санитарно-хигиенни, противопожарни и технически изисквания и ако има отделен вход, който не засяга възможното преминаване към жилищната част на сградата. Преобразуването трябва да бъде одобрено от общото събрание на етажната собственост и изисква изрично писмено съгласие, нотариално заверено, на всички непосредствени съседи на обекта с помещенията, чиято реализация е предложена.

52. Съгласно член 149 (1) и (2) (2), разрешение позволяващо реконструкция на съществуваща сграда трябва да бъде доведено до знанието на лицата, чието одобрение се изисква, съгласно точка 38. Те могат да оспорват това решение пред Регионалната дирекция за строителен контрол (чл. 149 (3)). Съгласно член 156 (1), както е формулирано между месеците януари 2001 и юли 2003 г., разрешителни за строеж биха могли по принцип да бъдат отменени само преди започването на строителните работи. Те могат да бъдат отменени след това, само ако са в противоречие с устройствения план, при значително отклонение от строителните правила и норми по отношение на разстоянията до съседни сгради, или ако има значително отклонение от действащите изисквания за безопасност (член 156 (2), в сила между януари 2001 г. и юли 2003 г.).

53. Съгласно член 178 (1), който е в сила към съществения момент, забранява се използването на дадена сграда или част от нея, преди издаването на разрешение за ползване. Ако сградата или частта от нея са били използвани без такова разрешение, Националната дирекция за строителен контрол трябва да забрани използването и да нареди прекъсването на електроснабдяването, водоснабдяването и топлоснабдяването (чл. 178 (5), както е в сила за разглеждания период). Жалбите за съдебно преразглеждане на тези решения не спират изпълнението (чл. 217 (1) (3)). Тъй като подобни решения не могат да бъдат обжалвани пред по-горестоящ административен орган, те подлежат

на незабавно изпълнение. Въпреки това, тяхното изпълнение може да бъде спряно от съда (чл. 217 (2)). Съгласно член 219, който е в сила към съществения момент, съдилищата е трябвало да разгледат молбите за съдебно обжалване на тези решения в специални бързи производства, съгласно членове 126б-126д от Гражданския процесуален кодекс от 1952г. 54. Съгласно член 222 (2) (2) (понастоящем член 222 (2) (4)), Националната дирекция за строителен контрол налага решения забраняващи използването на сгради или части от тях, като при това може да използва технически способности и средства (чл. 222 (3)). Ако срещне съпротива, дирекцията може да привлече на помощ и полицията (чл. 222 (5)).

Б. Закон за собствеността от 1951 г.

55. Член 50 от Закона за собствеността 1951г., предвижда, собственикът на част от недвижим имот да не може да извършва действия, които пречат, повече от обичайния начин, на използването на съседните имоти.

56. Съгласно член 45 (1), собственик на апартамент в етажната собственост може да бъде изгонен с решение на общото събрание на етажната собственост, ако той или тя, наред с други неща, системно нарушава правилника за вътрешния ред на сградата или решения на общото събрание за вътрешния ред на сградата, или с действия, противоречащи на добрите нрави. Въпреки това, собственикът може да поиска от окръжния съд да отмени решението (член 46 (1)). Евикацията може да се осъществи само, ако собственикът не е спрял нарушението, въпреки че бил предупреден писмено, че ще бъде изгонен (чрез евикация) (чл. 45 (2)). Окръжният съд може да издаде заповед за изпълнение по силата на решение, след като е станало окончателно (чл. 46 (2)). Според решение от 1959г на бившия Върховен съд, това не изключва възможността на собственика да оспори своето изгонване в последващо изпълнително производство (реш. № 4028 от 23-ти ноември 1959 г. по гр. дело № 5667/1959 г., ВС, I г. о.). Няма известни случаи от съдебната практика по прилагането на тези разпоредби през последните десетилетия. През месец май 1957 г., бившият Върховен съд описва тази процедура като последна мярка, която трябва да се използва само когато собственикът продължава да извършва нарушението (реш. № 1260 от 9-ти май 1957 г. по гр. дело № 3231/1957 г., ВС, IV г. о.).

57. Съгласно член 109 (1), даден собственик може да поиска прекратяване на "неоправдана дейност", която му пречи при упражняването на неговите права.

58. В тълкувателно решение от 6-ти февруари 1985 г., по гр. дело № 10/1984 г., ОСГК на ВС, предишният Върховен съд дава обяснение, че това твърдение (*actio negatoria*) е било условие за защита срещу необосновани вмешателства – било то преки или косвени - които да възпрепятстват собственика да използва напълно своята собственост. Същото може да се използва за обявяване на подобни намеси като

незаконни и повелява на заинтересованите лица да ги спрат и да отстранят техните последствия (например разрушаване на сграда в съседния имот). За разлика от решенията на органите за строителен контрол, решенията на съдилищата по силата на тези искове в крайна сметка определят споровете между пострадалия собственик и извършителя на намесата, и може да бъдат изпълнявани с упражняване на сила.

59. Може да се заведе жалба от собственика срещу всяко лице, независимо от това дали е или не собственик /или собственици/ на съседен имот /или имоти/ (реш. № 1544 от 30-ти октомври 2002 г. по гр. дело № 18899/2001 г., ВКС, IV г. о.). Такава може да бъде подадена от собственика на апартамент в режим на етажна собственост срещу собственик на друг апартамент (реш. № 1818 от 13-ти ноември 2002 г., по гр. дело № 2183/2001 г., ВКС, IV г. о.) . Може да бъде свързана с непозволен иск по отношение на минална загуба (реш. № 1272 от 16-ти септември 2004 г. по гр. дело № 660/2003 г., ВКС, IV г. о.).

60. Нарушаването на обществения ред с вдигане на шум е наказуемо съгласно член 109 (1) (реш. № 133 от 29-ти декември 1988 г. по гр. дело № 100/1988 г., ОСГК на ВС).

61. По смисъла на член 109 (1), трябва да се прави разграничение между сгради на съседни имоти и извършвани дейности там, докато първото може да бъде законосъобразно и по този начин да не подлежи на обжалване, то при второто може да има налице неправомерно накърняване на правата на съседи и по този начин да подлежи на налагане на възбрана (реш. № 216 от 4-ти март 1985 г. по гр. д. № 43/85 г., ВС, IV г. о.).

62. При някои дела (реш. № 1291 от 16-ти ноември 1992 г. по гр. дело № 1038/1992 г., ВС, IV г. о., Реш. № 1506 от 9-ти февруари 1993 г. по гр. дело № 1364/1992 г., ВС, IV г. о.) бившият Върховен съд е асоциирал съществуването на "неоправдана дейност", в резултат на строежи в съседни имоти, с неспазване на строителните норми.

В други случаи обаче, пред бившия Върховен съд и Върховния касационен съд е стоял въпросът дали обемите на реконструкцията към "неоправдана дейност" не зависи автоматично от това дали същата отговаря на строителните правила или е била одобрена от властите. Решаващ фактор се оказва това дали това неправомерно не пречи на нормалната работа на имотите на съседите (реш. № 1245 от 4-ти юли 1994 г по гр д № 2149/1992 г, ВС, IV г о; Реш . № 411 от 2-ри март 1999 г по гр д № 2190/98 г, ВКС, V г о; реш № 1190 от 2-ри юли 1999 г по гр д № 2042/1998 г, ВКС, IV г о; реш № 1319 от 5-ти юли 1999 г по гр д № 501/1998 г, ВКС, IV г о; реш № 1446 от 26-ти юли 1999 г по гр д № 256/1999 г, ВКС, IV г о; реш № 7 от 24-ти февруари 2000 г по гр д № 1440/1999 г, ВКС, IV г о; реш . № 1803 от 11-ти ноември 2002 г по гр д № 2124/2001 г, ВКС, IV г о; реш № 1818 от 13-ти ноември 2002 г по гр д № 2183/2001 г, ВКС, IV г о; реш № 366 от 5-ти април 2004 г по гр д № 2866/2002 г, ВКС, IV г.о.; реш № 316 от 18-ти февруари 2005 г по гр д №

2746/2003 г, ВКС, IV г о; реш № 20 от 29-ти януари 2009 г по гр д № 6259/2007 г, ВКС, IV г о; реш . № 1039 от 2-ри октомври 2008 г, по гр д № 4390/2007, ВКС, г о; определение № 945 от 26-ти август 2009 г по гр д № 751/2009 г на ВКС, I г. о.).

В. Правилник за управлението, реда и надзора в етажната собственост

63. Правилникът за управлението, реда и надзора в етажната собственост, приет през 1951 г., към съществения момент се занимава с вътрешната организация на етажната собственост. Той съдържа подробни правила за вътрешния ред на сградата и използването на общите части.

64. Наредба № 12 (1) предвижда решенията на общото събрание на етажната собственост да бъдат незабавно приложими. Председателят на управителния съвет на етажната собственост би могъл да се отнесе до компетентния окръжен съд, за да получи изпълнителен лист. Решенията за евакуация (изгонване) на даден собственик, съгласно точка 45 от Закона за собствеността 1951 (виж точка 56 по-горе) не са били привеждани в сила незабавно. За да се получи изпълнителен лист, етажната собственост трябва да покаже, че е предупредила собственик, съгласно раздел 45 (2) от Закона (правило 12 (2)).

Г. Закон за Министерството на вътрешните работи от 1997 г.

65. Съгласно член 268 от Закона за Министерството на вътрешните работи от 1997г, органите на Министерството на вътрешните работи могат да спрат използването на сгради, инсталации и др, както и да извършват спиране на всички други дейности, които, наред с други неща, пораждаят риск за обществения ред.

Д. Наредба за обществения ред и опазването на общинските имоти на територията на Столична община

66. Наредба №1 за обществения ред и опазване на общинските имоти е издадена от Софийския градски съвет през месец май 1993 г. и е заменена от подобни наредби през март 2009 г., разглеждащи обществения ред на територията на Столична община. Разпоредба 3(1) забранява шумните светски събития в жилищни сгради. Съгласно Разпоредба 3(3), шумна търговска дейност в жилищните сгради е допустима само, ако техните жители се съгласят за това в писмен вид. Съгласно Разпоредба 3(4), ако няма ефективна защита от шума, използването на шумни уреди и машини е възможно само от 9:00ч до 14:00ч и 16:00ч до 21:00ч.

67. Нарушенията на Наредбата се наказват с глоба (Разпоредба 24 (1)). Извършващите многократни нарушения биват облагани с по-висока глоба (Разпоредба 24 (4)). Ако дадено повторно нарушение е свързано с определена професия или търговия, наказанието може да бъде забрана за

участие в тази професия или търговия за период, вариращ от един месец до две години (пак там).

68. Надзорните органи, които включват полиция и длъжностни лица, упълномощени от кмета (Разпоредба 29 (1)), трябва да отбелязват всяко нарушение на разпоредбите (Разпоредба 29 (2)).

Е. Наредба за реда на провеждане на търговска дейност на територията на Столична община

69. Наредбата за реда на провеждане на търговска дейност на територията на Столичната община е издадена от Софийския градски съвет на 27-ми юли 2001 г. и заменена с нова наредба от месец януари 2005 г., подчинявайки търговските дейности на територията на гр. София на изискването за лицензия. Разпоредба 10 (3) предвижда при даване на лиценз в район (квартал) кметът да определя работното време на дейността по начин, който да гарантира спокойствието на другите и обществения ред. Съгласно Разпоредба 34 (3), районните кметове трябва да предприемат всички необходими стъпки за санкциониране на нарушенията на наредбата. Тези нарушения се наказват с глоба, а при случай на повторение, със забрана за търговската дейност за срок от шест месеца (Разпоредба 36 (1)).

Ж. Друго законодателство

70. Член 16 на Административния процесуален закон от 1979г, както е в сила към момента на разглеждане, предвижда административните органи да могат да насочват пряко дадено решение към незабавно изпълнение, ако това е необходимо за защита на живота или здравето на хората, за предотвратяване на загуби за икономиката, или за защита на други съществени държавни или обществени интереси, или ако е съществувал риск изпълнението впоследствие да бъде възпрепятствано или сериозно затруднено.

71. Член 1 (1) на Закона за държавната отговорност при щети причинени на граждани (от 12-ти юли 2006 името му е променено на "Закон за държавната и общинска отговорност за щети", в който се предвижда държавата да носи отговорност за вреди, понесени от частни лица в резултат на незаконосъобразни решения, действия или бездействия на държавни служители, извършени по време на или във връзка с изпълнението на техните задължения. Член 1 (2) предвижда обезщетение за вреди, произтичащи от незаконосъобразни решения, срещу които може да се завеждат искове, след като съответните решения са били отменени в предварително производство.

ПРАВОТО

I. ПРЕДВАРИТЕЛНИ НАБЛЮДЕНИЯ

72. Съдът отбелязва, че единият от жалбоподателите по жалба № 21475/04, г-н Христо Евтимов е починал през 2007 г., докато делото е било висящо пред Съда, и че останалите двама жалбоподателите по тази жалба, г-жа Лилия Евтимова и г-ца Калина Евтимова (неговата вдовица и дъщеря) изразяват своето желание поддържането на жалбата да продължи и от негово име (виж точка 2 по-горе). Не се спори, че те имат право на това, и Съдът не вижда причина да намери обратното (виж, с необходимите промени, *Кирилова и други срещу България*, номера 42908/98, 44038/98, 44816/98 и 7319/02, § 85, 9-ти юни 2005 г.).

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

73. Жалбоподателите се оплакват, че властите не са предприели ефективни мерки за да прекратят нарушенията, причинявани от компютърния клуб. Сестри Милеви допълнително се оплакват от пасивността на властите по отношение на клуба за електронни игри и офиса в апартамента, прилежащ на техния. Те се позовават на член 8 от Конвенцията, който гласи, доколкото е относимо:

„1. Всеки има право на зачитане на неговия личен ... живот [и] жилище.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

A. Допустимост

1. Становищата на страните

74. Правителството счита, че жалбоподателите не са изчерпали достъпните вътрешноправни средства за защита. То посочва, първо, че жалбоподателите не са се опитали да използват гражданскоправните средства за защита срещу тези, които, както те твърдят, засягали правата им. Те са могли да заведат искове по член 109 (1), във връзка с член 50 от Закона за собствеността от 1951 г., по възможност комбинирани с непозволено увреждане. Те също така са могли да опитат използването на процедурата по отстраняване – евикция, предвидена по член 45 от този закон. Въпреки липсата на индикации за използването ѝ през последните години, същата продължавала да бъде в сила. На второ място, жалбоподателите не са предявили искове за обезщетение по т. 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди (виж точка 71 по-горе) по отношение на твърдяните неправомерни действия или бездействия на властите.

75. Жалбоподателите отговарят, че са използвали средствата за защита, които са могли пряко да им осигурят адекватно обезщетение. Тези от тях, които са останали неизползвани, не са били нито адекватни, нито ефективни. Процедурата по евикция по член 45 от Закона за собствеността от 1951 г. била приложима само по отношение на собственик на апартамент, докато в конкретния случай нарушаването на обществения ред било причинено от наематели. Във всеки случай, тази процедура била доста обременителна в сравнение с бързите и ефикасни средства за защита, използвани от тях. Възражението по член 109 (1) от закона също не било ефективно. На първо място, тази клауза била много обща. На второ място, видно от съдебната практика на националните съдилища, всеки иск по този член би предположил наличието на незаконосъобразни дейности в съседния апартамент, което би могло да бъде установено само в отделно производство, засягащо законността на строителните работи в този апартамент. Националната съдебна практика също демонстрирала, че такъв иск можел да бъде успешен само ако осветли техническите аспекти по реконструкцията на съседния имот. Нещо повече, такъв иск защитавал пряко интегритета на имота, а не личния живот на хората, живеещи в него. За отграничение, член 38 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) от 2001 г. и Разпоредба 10 (3) от Правилника за реда за извършване на търговска дейност на територията на Столична община били предназначени да защитят точно интересите, защитими по силата на член 8 от Конвенцията. Като поискали от властите да приложат тези разпоредби, жалбоподателите прибегнали до най-подходящия начин за защита.

76. По-нататък жалбоподателите посочват, че искът по член 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди бил на разположение единствено по отношение на административни решения, докато техния проблем се дължал на формулировка в приложимите правни разпоредби. При това, за да заведат успешно посочения иск, те били длъжни предварително да получат анулиране на административните решения, причиняващи щетата. Това, в настоящия случай, било невъзможно за постигане.

2. Преценката на Съда

77. Що се отнася до първата част от възражението на Правителството, Съдът отбелязва, че според неговата съдебна практика, когато има възможност за избор на средство за защита, изискването за изчерпване на средствата трябва да бъде приложено като отрази индивидуалните особености в практическото положение на жалбоподателя, така че да се осигури ефективна защита на правата и свободите, гарантирани от Конвенцията (виж *И.С. срещу Словакия* (дек.), №. 18968/07, 16-ти юни 2009 г.). Жалбоподателите, които са използвали определено средство за защита, което очевидно е ефективно и достатъчно, не следва да бъдат задължавани да опитват и други налични възможности, които вероятно не са по-успешни (виж *Татар с/у Румъния* (дек.), №. 67021/01, § 60 , 5-ти

юли 2007 г., и *Oluić срещу Хърватия*, № 61260/08, § 35, 20-ти май 2010 г., с по-нататъшни препратки).

78. В конкретния случай, жалбоподателите имат избор между няколко различни начина на обезщетяване. Могли са да се оплачат за неудобствата на полицията, което са сторили многократно (виж точки 16 и 45 по-горе). Могли са да се оплачат на общинските власти, което също са направили (виж точки 19, 22 и 45 по-горе). Могли са да отправят молба до органите за строителен контрол за проверка на законосъобразността на измененията, извършени в апартаментите, предизвикващи неудобствата, което те също многократно са сторили (виж точки 16, 17, 19 и 22 по-горе). Могли са още с решение на общото събрание на етажната собственост, съгласно раздел 45 от Закона за собствеността 1951 (виж точка 56 по-горе) да опитат да изгонят операторите на клубовете и офиса, но не са го сторили. На последно място, могли са да предявят иск по член 109 (1) от този закон (виж точка 57 по-горе), нещо което също не са направили, въпреки, че през 2003 г. предвидливо са завели граждански иски срещу своите съседи (виж точка 40 по-горе). Очевиден е въпросът дали неизползваните от жалбоподателите средства за защита биха им предоставили с по-голяма вероятност ефективно обезщетение, отколкото тези, към които те са прибегнали.

79. Що се отнася до евикцията по член 45 от Закона за собствеността от 1951 г., следва да се отбележи, че същата е описана от националните съдилища като последна крайна мярка (виж точка 56 по-горе). Освен това, няма постъпили примери за нейното използване през последните десетилетия (пак там, виж също така, *с необходимите промени, Татар*, цитирано по-горе, § 63).

80. Що се отнася до другите гражданско-правни законови средства, предложени от Правителството - иск по член 109 (1) от Закона за собствеността от 1951, Съдът отбелязва, че преобладаващата практика на националните съдилища по разпоредбата разкрива, че в такива производства те извършват разграничаване между неудобства, резултат от самия ремонт на съседната сграда, и тези, произтичащи от действия там, засягащи шума, като неудобство със самостоятелно исково основание, и по-вероятно за тях е да съсредоточат своето внимание не толкова върху обективната законосъобразност на ремонта, колкото върху неговото въздействие върху съседите. Ако съдилищата допуснат иск по член 109 (1), те могат да наложат на причинителя на неудобството да премахне ремонта и/или да спре или снижи всякакви дейности, които неправомерно възпрепятстват правата на собственика (виж точки 57-62 по-горе). По този начин, противно на предположенията на жалбоподателите, че такъв иск не би бил задължително предпоставен от отхвърлянето, в предишните производства, на всички разрешителни за строеж, издадени на съседите на жалбоподателите, то той би могъл да адресира същината на оплакването на жалбоподателите, осигурявайки им ефективно обезщетяване.

81. В неотдавнашното свое решение по *Галев и други*, Съдът отбелязва, че в България административното производство по законосъобразност на реконструкцията на апартамент е съсредоточено върху законността на промените в сградата, и за разлика от иска по член 109 (1) - не включва пряко разглеждане на въпроса дали неудобство причинено от такъв апартамент би засегнало правата на съседите по смисъла на член 8 от Конвенцията (виж *Галев и други срещу България* (дек.), №. 18324/04, 29-ти септември 2009 г.). Въпреки това, в конкретния случай жалбоподателят успява да получи от властите по строителен надзор решение за забрана на ползването на компютърния клуб (виж точка 25 по-горе). Ако бъде изпълнено, това решение би имало същия ефект като съдебно решение или разпореждане направено в рамките на производството по член 109 (1), а именно да прекрати неудобството (виж, с необходимите промени, *Oluic*, цитирано по-горе, § 36). Жалбоподателите са водили продължителна битка в и извън съдилищата, за да получат изпълнението му (виж точки 27-36 по-горе). Техните оплаквания до полицията и до общинските власти изглежда също са били в състояние да предоставят бърза и ефективна защита по отношение на неудобствата, идващи от компютърния клуб, клуба за електронните игри и офиса. Действащите разпоредби упълномощават тези органи да се намесят, да спрат нарушенията и да санкционират извършителите (виж точки 65-69 по-горе). Тези процедури изглежда се ефективен, бърз начин за защита, и може, при успех, да донесат резултата, желан от жалбоподателите (виж, с необходимите промени, *Лопес Остра срещу Испания*, 9-ти декември 1994 г., § 36, Серия А, № 303 С).

82. Поради това, в светлината на наличната информация и при конкретните обстоятелства по делото, не може да се каже, че средствата за правна защита на жалбоподателите, които са останали неизчерпани биха им осигурили с по-голяма вероятност по-ефективна защита от тези, които те практически са използвали (виж, с необходимите промени, *Паудисио срещу Италия* (дек.), №. 77606/01, 5-ти юли 2005 г.). При тези обстоятелства, жалбата не може да бъде отхвърлена поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита (виж, с необходимите промени, *Лопес Остра*, цитирано по-горе § 38; *Джакомели (Giacomelli) срещу Италия* (дек.), № 59909/00, 15 март 2005 г.; *Руано Моркуенде с/у Испания* (дек.), № 75287/01, 6 септември 2005 г.; и *Олуич (Oluic)*, цитирано по-горе § 37).

83. Що се отнася до втората част от възражението на Правителството, Съдът намира, че искът срещу държавата за причинени вреди, понякога би могъл да представлява достатъчно средство за защита, особено когато обезщетението е единственото средство за преодоляване на претърпени беззакония. В конкретния случай обаче, обезщетението не би било алтернатива на мерките, които българската правна система е трябвало да предостави на жалбоподателите, за да им позволи да прекратят безпокойствата от които те са се оплаквали (виж, с необходимите промени, *Хорнсби срещу Гърция*, 19-ти март 1997 г., § 37, Доклади за

присъди и решения 1997-II; Йатридис срещу Гърция [GC], № 31107/96, § 47, ЕСПЧ 1999 II. и Паудисио (Paudicio), цитиран по-горе).

84. Възражението на правителството следователно трябва да бъде отхвърлено.

85. По-нататък Съдът намира, че тази жалба не е явно необоснована по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията, нито е недопустима на други основания. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

Б. ПО СЪЩЕСТВО

1. Становищата на страните

86. Правителството твърди, че за разлика от предишни случаи, в които Съдът е установил, въз основа на обективни доказателства, че допустимите нива на шум са били превишени или е имало други щети, водещи до здравословни проблеми на жалбоподателите, в настоящия случай при наличните доказателства не е демонстрирано как и до каква степен дейността на двата клуба и на офиса са причинили прекомерна вреда на жалбоподателите. Работата с компютър нормално е тиха. Твърденията на жалбоподателите за счупени врати и щети по входа и по коридорите не са били подкрепени с доказателства, като например снимки или полицейски сведения. Същото важи и за твърденията за употреба на алкохол в двора на сградата. Дори ако такива неща са се случили, по някакъв начин не е ясно те да са били свързани с функционирането на компютърния клуб. Желанието на тези, които са живели в сградата да няма търговски дейности е разбираемо, тъй като всяка такава дейност е била свързана с посещения на външни лица, и така неизбежно се засяга мирното ползване на собствеността и се създава опасност за проникване на хулигани. Обаче, било е въпрос за доказване по всеки конкретен случай дали тези рискове са се реализирали.

87. Жалбоподателите твърдят, че са претърпели сериозно неудобство, в резултат на функционирането на двата клуба и на офиса. За разлика от други дела, разглеждани от Съда, в настоящия случай дейността на тези предприятия е била незаконна и неправомерна от самото начало. Щетите от неудобствата, понесени от сестри Милеви са най-сериозни, поради местоположението на техния апартамент над компютърния клуб. В продължение на години те е трябвало да изтърпяват ден и нощ шума, създаван от клиентелата на компютърния клуб, която вероятно е наброявала до триста души. Сериозността на ситуацията може да се види от клетвените декларации, представени от жалбоподателите. От месец август 2003 г., сестри Милеви е трябвало допълнително да издържат на неудобствата, идващи от клуба за електронни игри, чието създаване е свързано с разширителни ремонти на апартамента под тях, като събаряне на стени и монтаж на инсталация с високо напрежение, електрически кабели и изграждане на нови прозорци. Резултатите от нарушенията биха могли да се видят от няколкото снимки, представени от жалбоподателите

и от клетвената декларация, изготвена от г-н Христо Евтимов. Докато неудобствата, идващи от апартамента превърнат в офис очевидно не са били толкова интензивни, както останалите, все пак те са влошили общата ситуация. Семейство Евтимови, поради местоположението на апартамента им, са били смущавани само от компютърния клуб. В началото, основното дразнение е идвало от шума, създаван от клиентите на клуба нощем. След като клубът се е преместил в друг апартамент, по-близо до техния, те е трябвало да понасят същото което са изтърпявали сестри Милеви. Фактът, че г-жа Калина Христова е имала малко дете е направил всичко това още по-непоносимо.

88. По-нататък, жалбоподателите посочват, че органите на строителен контрол не са успели да изпълнят своето собствено решение за спиране на дейността на клуба. Полицията и общинските власти, въпреки че са могли да разчитат на редица законови разпоредби за да предприемат действия, не са направили необходимото за да прекратят неудобствата. От Органите на прокуратурата също са реагирали пасивно, а съдилищата, като не са разгледали жалбата за съдебен преглед в справедлив срок, са лишили жалбоподателите от ефективна защита на техните права.

2. Преценката на Съда

89. Обобщение на приложимите принципи може да бъде открито в параграфи 53-56 от решението на Съда по жалбата на *Морено Гомес срещу Испания* (№ 4143/02, ЕСПЧ 2004- X) и параграфи 44-47 от решението на Съда в *Олуич (Oluic)* (посочено по-горе).

(а) Били ли са неудобствата достатъчни, за да предизвика позитивните задължения на властите по член 8

90. Първият въпрос за решаване е дали неудобството е достигнало минималното необходимо ниво на тежест, за да представлява намеса в правата на жалбоподателите на зачитане на техните домове и личен живот. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства: интензивност и продължителност на неудобството, неговото физическо или психическо въздействие, общия контекст, както и това дали накръняването в случая е незначително при сравнение с рисковете за околната среда, присъщи на живота в съвременния град (виж *Фадейева срещу Русия*, № 55723/00, § § 66 70, ЕКПЧ 2005 IV).

91. Самият факт, че ремонтите, извършени от съседите на жалбоподателите са били незаконни, не е достатъчно основание да се твърди, че правата на жалбоподателите по член 8 са засегнати (виж. *Фурлена с/у Полша* (дек.), №. 62101 /00, 18-ти март 2008 г.). Съдът по-скоро следва да разгледа, въз основа на всички материали по делото, дали твърдяните нарушения са достатъчно сериозни, за да окажат неблагоприятно влияние върху нормалното ползване от страна на жалбоподателите на техните жилища, както и върху качеството на техния

личен живот и живота на техните семейства (виж *Галев и други*, цитирано по-горе).

92. Съдът и бившата Комисия в редица случаи са се занимавали с въпроса дали прекомерният шум може да предизвика прилагането на член 8. Две жалби във връзка с повишаване на нивото на шума от въздухоплавателните средства са обявени за допустими, но по-късно са били споразумяни (виж *Аронделе срещу Обединеното кралство*, № 7889/77, Решение на Комисията от 15 юли 1980 г., Решения и доклади (DR) 19, стр. 186, и доклад на Комисията от 13 май 1982 г., недеклариран, *Багс (Baggs) срещу Великобритания*, № 9310/81, Решение на Комисията от 16-ти октомври 1985 г., DR 44, стр. 13, и доклад на Комисията от 8 юли 1987 г., непубликуван). П друго дело, също засягащо шум, предизвикван от въздухоплавателни средства Комисията е установила, въз основа на фактите, че нивото на шума е достатъчно за да предизвика нарушение (виж *Райнер (Rayner) с/у Обединеното кралство*, № 9310/81, Решение на Комисията от 16 юли 1986 г., DR 47, стр. 5). По друго дело, отнасящо се до шума от военно стрелбище, Комисията установила, отново въз основа на фактите, че нивото и честотата на смущаването не са били достатъчни, за да предизвикат нарушение на член 8 (виж *Вернкомбе (Vearncombe) и други срещу Обединеното кралство и Федерална република Германия*, №12816/87, Решение на Комисията от 18-ти януари 1989г., DR 59, стр. 186). По дело, свързано с шум, предизвикван от фериботи, Комисията е оставила въпроса открит, тъй като е намерила оправдание за намесата (виж *ГА срещу Швеция*, № 12671/87, Решение на Комисията от 13-ти март 1989 г., непубликувано). При случай във връзка с шум и други безпокойства от близка ядрена централа, Комисията е била удовлетворена, въз основа на констатациите, направени от националните съдилища, че член 8 е бил приложим (виж *С. срещу Франция*, № 13728/88, Решение на Комисията от 17-ти май 1990 г., DR 65, стр. 250). По делото, свързано с шума от пътни работи, Комисията е установила, въз основа на констатациите, направени в националните производства, че нивото на шума не е било по-високо от това, което обикновено е присъщо за живота в модерния град (виж *Труше (Trouche) срещу Франция*, № 19867/92, Решение на Комисията от 1-ви септември 1993 г., непубликувано).

93. Въпросът най-напред е възникнал пред Съда, макар и косвено, по *Пауъл Райнър и срещу Великобритания* (21-ви февруари 1990 г., § § 40 46, серия А, № 172). По-късно, при *Хатън и други срещу Великобритания* ([GC], №. 36022/97, § § 116 18, ЕСПЧ 2003 VIII), *Ашуърт и други срещу Великобритания* ((дек.), №. 39561/98, 20-ти януари 2004 г.), и двата касаещи шум от въздухоплавателни средства, Съдът е бил удовлетворен, базирайки се на официални данни за нивата на шума, че е приложим член 8, макар че в първия случай жалбоподателите не са представили доказателства, които показват степента на дискомфорт претърпян лично от всеки един от тях. По приблизително същия начин, при *Морено Гомес* (посочено по-горе, § § 59 и 60), Съдът приема, че член 8 е приложим по две причини. Първо, властите са определили областта, в която

жалбоподателят живее като "акустично наситена зона", която според испанското законодателство, е област, където местните жители са били изложени на високи нива на шум, предизвикващ у тях сериозни разстройства. На второ място, фактът, че максимално допустимите нива на шум са превишени е бил потвърден на няколко пъти от властите. При *Руано Моркуенде* (посочено по-горе), относно вибрациите от електрически трансформатор инсталиран в помещение, съседно на апартамента на жалбоподателя, Съдът също така е бил удовлетворен, че чл. 8 е бил приложен. За разлика от това, по *Фегерскьолд (Fägerskiöld) срещу Швеция* ((дек.), №. 37664/04, 26-ти февруари 2008 г.), отнасящо се до шума от вятърни турбини, Съдът е установил, въз основа на недвусмислени данни от тестовете, извършени от властите, че нивата на шум в дома на жалбоподателя не са били толкова високи, за да бъде приложен член 8. До същия извод той достига по *Фурлена (Furlepa)* (посочено по-горе), където случаят касае шум от гараж за ремонт на автомобили, като се базира на невъзможността на жалбоподателя да представи достатъчно доказателства. При *Борисиевич (Borysiewicz) срещу Полша* (№ 71146/01, § § 52 55, 1-ви юли 2008 г.), делото касае шум, предизвикван от шивашки цех, Съдът също така констатира, че жалбоподателят не е представил достатъчно доказателства, които да посочват, че нивото на шума в дома му е надхвърляло нормите, определени по националното законодателство или от съответните международни стандарти, или пък че е надхвърляло присъщото за живота в съвременния град ниво. Той стига до същия извод по делото *Леон и Агнешка Каниа срещу Полша* (№ 12605/03, § § 101 03, 21 юли 2009 г.), което се отнася до шум от поддръжката на камиони и цех за рязане на метал и шлайфане, и при *Галев и други* (посочено по-горе), при който става въпрос за шум от стоматологичен кабинет. Наскоро, при *Олуїć* (цитирано по-горе, § § 52 62), относно шум, идващ от бар в къщата, в която живее жалбоподателя, жалбата е удовлетворена от Съда, въз основа на редица тестове, проведени за период от осем години, че нивото на шум превишава максимално допустимото, според хърватския закон и съгласно съответните международни стандарти.

94. В конкретния случай, Съдът намира, че е уместно да се направи разлика между неудобствата, идващи от офиса в апартамента в непосредствена близост до този на сестри Милеви и неудобствата, идващи от клуба за електронни игри, както и от компютърния клуб.

95. По мнението на Съда, не може да се предположи, че шумът, излъчен от офис, дали предизвикан от офис оборудване, генериран в нормалния процес на работа, или произтичащ от персонала и клиентите на влизане и излизане от помещенията, като правило надвишава обичайните нива на шум в жилищен блок на съвременен град. Освен това, всички такива смущения по правило може да се ограничат до работното време и е малко вероятно да достигнат много високи нива (виж, *с необходимите промени, Галев и други*, цитирано по-горе). Сестри Милеви не са представили доказателства, от които да е видно, че в резултат на работата на офиса

нивото на шума в техния апартамент се е повишило над допустимите нива. По тези съображения, Съдът намира, че твърдяните неудобства от функционирането на офиса не са достатъчни, за да се достигне до прилагането на член 8.

96. Нито пък Съдът е убеден, че неудобствата, идващи от клуба за електронни игри са достатъчни за прилагането на член 8. Фактът, че се извършват работи в съседния апартамент не може да се разглежда сам по себе си като нарушение, надхвърлящо нормалните опасности, присъщи за живота в съвременния град (виж, *с необходимите промени, Труше (Trouche)*, цитирано по-горе, както и срещу *Киртатос срещу Гърция*, № 41666/98, § 54, ЕСПЧ 2003 VI (извадки)). Няма признаци, че строителните работи са продължили необосновано дълго време или са били по-шумни от обичайното за такива работи. Още повече, че сестри Милеви не са представили доказателства, демонстриращи нивото на смущения, и получените страдания в поради функционирането на клуба.

97. Същото обаче не може да бъде казано за компютърния клуб. Доказателствата, представени от жалбоподателите, показват, че той е работил денонощно, седем дни в седмицата, за период от около четири години. Те също така показват, че клиентите на клуба, които би трябвало да са били многобройни, предвид на това, че там е имало почти петдесет компютъра, са генерирали високо ниво на шум, както вътре, така и извън сградата и са създавали различни смущения (виж параграф 13 по-горе). Не би следвало да се пренебрегва, че тези дейности, които може да се разглеждат като естествено продължение на дейността на клуба, са се провеждали в и около сграда, която по смисъла си е от жилищен характер (виж, *с необходимите промени, Oluić*, цитирано по-горе § 61 *in limine*). При тези обстоятелства, въпреки че по делото няма дадени точни замервания на нивата на шума във вътрешността на апартаментите на жалбоподателите, Съдът е удовлетворен, че обезпокояването, засягащо домовете на жалбоподателите и техния личен и семеен живот е достигнало минималното изискуемо ниво, което изисква властите да приложат мерки за защита на жалбоподателите срещу такива смущения (виж, *с необходимите промени, Морено Гомес*, § 60, и *Oluić*, § 62, и двете цитирани по-горе).

(б) Властите изпълнили ли са прилежно своето задължение да предприемат стъпки за намаляване на неудобството, идващо от компютърния клуб

98. На първо място Съдът отбелязва, че по делата, възникващи от индивидуалните жалби, неговата задача не е да преразглежда националното законодателство на теория, а да изследва начина, по който този закон е приложен към жалбоподателите (виж, наред с другите органи, *Зомерфелд срещу Германия* [GC], №. 31871/96, § 86, ЕСПЧ 2003 VIII). Следва да се изтъкне, че с оглед на свободата на преценка, с която разполагат националните власти в този аспект, не е работа на Съда да

разглежда какво точно е следвало да бъде сторено за спирането или намаляването на неудобствата. Съдът обаче може да прецени дали органите са подхождали към въпроса с дължимото усърдие и дали са взели под внимание всички конкурентни интереси (виж, *с необходимите промени, Фадейева (Fadeyeva)*, цитирано по-горе, § 128). При извършване на тази оценка, той ще вземе предвид, наред с другото, дали националните власти са действали в съответствие с местното законодателство (пак там, § § 96 98).

99. Съдът отбелязва, че независимо от получаването на множество оплаквания и установявайки, че клубът е работил без необходимото разрешително, полицията и общинските власти са пропуснали да предприемат ефективни мерки за проверка на последиците от неговата дейност върху благополучието на тези, които подобно на жалбоподателите, са пребивавали в същата сграда, или да упражнят своите правомощия (виж параграфи 66-69 по-горе) за проверка на неудобствата, произтичащи от денонощната дейност на клуба, които изглежда са били в явно нарушение на правилата по отношение на шума в жилищните сгради (пак там). Напротив, на 26-ти юни 2002 г. общината е одобрила план за превръщане на апартамента, в който се намира клубът, в търговски помещения, без да опита да установи дали разпоредбите на националното законодателство, предвиждащи съгласуване на съществуването на търговски предприятия в жилищни сгради с благосъстоянието на хората, живеещи в подобни сгради, са били спазени (виж параграфи 21, 50 и 51 по-горе). Вярно е, че впоследствие общината е поставила разрешителното на клуба под условието клиентите му да влизат през задната врата, а не през входа, използван от жителите на сградата (виж параграф 23 по-горе). Това условие обаче е наложено в края на ноември 2003 г., около две години и половина след като клубът е започнал да работи, и няма индикации властите да са предприели някакви мерки за да гарантират, че то е се изпълнява. Според жалбоподателите, условието не е могло да бъде изпълнено поради разположението на сградата (пак там) и властите по-късно установили, че то било напълно пренебрегвано от клуба (виж параграф 37 по-горе). Разпоредбите, предназначени да опазят гарантирани права, служат непълноценно, ако не са правилно изпълнени (виж *Морено Гомес*, цитирано по-горе, § 61).

100. Други държавни органи и Софийски градски съд също така са допринесли за удължаване на ситуацията във времето. След оплакване от страна на жалбоподателите, на 2-ри юли 2002 г., органите за строителен контрол забранили използването на апартамента за компютърен клуб и разпоредили прекъсване на неговите електро- и водоснабдяване (виж параграф 25 по-горе). Съгласно приложимото законодателство, тази забрана подлежи на незабавно изпълнение, с цел, както е отбелязано от Върховния административен съд, да защити здравето на засегнатите лица (виж параграфи 32 и 53 по-горе). Обаче, в резултат на две решения на Софийски градски съд за спиране на изпълнението ѝ (и двете от които са по-късно са отменени след обжалване) и на пасивността на властите,

забраната никога не е била изпълнена, въпреки многобройните искания от страна на жалбоподателите (вижте параграф 28 33 по-горе). Тези развития, комбинирани с прекомерното протакане на производство за съдебен преглед на тази забрана (вместо следването на ускорената процедура, задължителна по националното законодателство, в продължение на почти две години Софийски градски съд едва успява да проведе две заседания (виж параграфи 27, 34 36 и 53 *in fine* по-горе)), са попречили на жалбоподателите да получат ефективна защита на техните права (виж, с необходимите промени, *Джакомели срещу Италия*, № 59909/00, § § 93 и 94, ЕКПЧ 2006 XII, и *Oluić*, цитирано по-горе, § § 63 65).

101. При тези обстоятелства, Съдът заключава, че държавата-ответник не е решила въпроса с дължимата грижа или отдала нужното внимание на всички конкурентни интереси, и по този начин не е изпълнила своето позитивно задължение да гарантира правото на жалбоподателите на зачитане на техния личен и семеен живот и на техните жилища.

102. Следователно е имало нарушение на член 8 от Конвенцията.

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

103. Жалбоподателите твърдят, че пасивността на властите ги е лишила от ефективни средства за защита на правата им по член 8. Те се позовават на член 13 от Конвенцията, който гласи, както следва:

"Всеки, чиито права и свободи, изложени в [тази] Конвенция, са нарушени, има право на ефективна правна защита пред съответните национални органи, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции."

104. Твърденията на страните са обобщени в параграфи 74 - 76 и 86 - 88 по-горе.

105. Съдът намира, че това оплакване е свързано с разгледаното по-горе и, следователно, трябва да бъде обявено за допустимо по подобен начин. Той обаче отбелязва, че оплакванията на жалбоподателите относно липсата на ефективни средства за защита, позволяващи им да защитят правото на зачитане на техния личен живот и жилище, се припокриват с въпросите, разгледани по член 8. Следователно Съдът намира, че не възниква отделен въпрос по член 13 (виж, с необходимите промени, *Тисиач (Tysiac) срещу Полша*, № 5410/03, § 135, ЕСПЧ 2007 IV).

IV. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

106. Жалбоподателите твърдят, че продължителността на производството за преразглеждане на решението от 2-ри юли 2002 е необоснована. Те се позовават на член 6 § 1 от Конвенцията, който гласи, доколкото е относимо:

"При определянето на неговите граждански права и задължения ... всеки има право на ... разглеждане на делото в разумен срок от [a] ... съд ... "

107. Правителството не представило становище по отношение на това оплакване.

108. Жалбоподателите твърдят, че решението от 2-ри юли 2002 г. е било предназначено да защити техните права на ползване на жилищата им. Резултатът от съдебното преразглеждане, следователно е от решаващо значение за тези права. Жалбоподателите, освен това, действително са участвали в производството, което е видно от протоколите от заседания, призовките до страните, и от факта, че Върховният административен съд на три пъти се е произнесъл по техните обжалвания и жалби. Жалбоподателите са извършили детайлно описание на развитието на съдебния процес, те изтъкват, че въпреки че съгласно националното законодателство такъв процес би следвало да се движи по бързата процедура, само за едната инстанция той е отнел почти две години.

109. Съдът намира, че това оплакване е свързана с разгледаните по-горе такива и също трябва да бъде обявено за допустимо. Но, като е разгледал въпроса за продължителността на производство по член 8 (виж параграф 100 по-горе), Съдът установява, че не е необходимо да разглежда този въпрос отделно по член 6 § 1 (виж, с *необходимите промени, W. срещу Великобритания*, 8-ми юли 1987 г., § 84, серия А, № 121, и *Михайлова срещу България*, № 35978/02, § 107, 12-ти януари 2006 г.).

V. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

110. Член 41 от Конвенцията постановява следното:

"Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, ще приложи справедливо удовлетворение на потърпевшата страна. "

A. Имуществени вреди

111. Сестри Милеви претендират 46 600 евро (EUR) обезщетение за претърпени имуществени вреди. Те твърдят, че нестихващото неудобство, от което те са страдали и съпътстващото влошаване на здравето им, ги е принудило да напуснат апартамента. В резултат на това, през месец март 2004 г. те е трябвало спешно да го продадат за сумата от 61 000 евро, което е под реалната му пазарна стойност. Те са представили доклад на експерти, според който пазарната стойност на апартамента към момента на продажбата е била 1.6 пъти по-висока от цената, на която жалбоподателите са го продали. Последните претендират за разликата, която възлиза на 36 600 евро. Те също така изтъкват, че видно от същия доклад от края на 2004 г., цените на недвижимите имоти в София рязко са се повишили, като увеличението е по-ясно изразено в центъра на града, отколкото в съседния квартал, където те са закупили друг апартамент през месец април 2004 година. Те заявяват, че ако не са били принудени да продадат спешно своя първоначален апартамент през март 2004 г., са могли да го продадат по-късно на много по-висока цена, която е компенсирана само частично от едновременно увеличаване на пазарната стойност на новия им апартамент. Въпреки, че е много трудно точно да се

изчисли загубата на прихода им, 10 000 евро изглеждат като разумна калкулация.

112. Семейство Евтимови не е предявило никакъв иск за имуществени вреди.

113. Правителството посочва, че сестри Милеви не са доказали, че тяхното решение да продадат своя апартамент е в пряка причинно-следствена връзка с нарушението на Конвенцията. Дори ако влошеното им здраве е било в известна връзка с това нарушение, те са могли да изберат други методи за избягване на неудобството, като например отдаване под наем на техния апартамент и наемане на апартамент на друго място. Във всеки случай, претендираните суми не са обективно обосновани.

114. Според практиката на Съда, трябва да съществува ясна причинно-следствена връзка между претендираната от жалбоподателя щета и намереното нарушение (виж скорошния критерий по *Биков с/у Русия* [GC], №. 4378/02, § 110, ЕСПЧ 2009 ...). При *Лопес Остра* Съдът приема, че обезценяването на имотите в резултат на тежко влошаване на околната среда и необходимостта да се смени жилището, поради тази причина, е достатъчна причинно-следствена връзка за нарушение на член 8 (виж *Лопес Остра*, цитирано по-горе, § 65). Въпреки това, за разлика от този случай, неудобството в настоящия случай не е от такова естество или интензитет, че да доведе до очевидно намаляване на пазарната стойност на апартамента (виж *С. срещу Франция*, стр. 262, и на жалбоподателите *Хатън и други*, § 127, и обратното при *Баггс (Baggs)* г., стр. 15, всички цитирани по-горе). Няма признаци, че факторите накарали сестри Милеви да искат да се изнесат от апартамента задължително са намалили стойността му в очите на бъдещия купувач, който е възнамерявал да го използва за не жилищни нужди. Всъщност, не може да бъде пренебрегван факта, че апартаментът е закупен от фирма (виж параграф 9 по-горе). Също така не е видно, че жалбоподателите са били принудени да продадат апартамента по спешност, че не са били в състояние да получат справедлива пазарна цена за него. Реалната цена, договорена между тях и купувача може да бъде резултат на множество фактори, за които Съдът не може да спекулира. Съдът, следователно, не е удовлетворен, че стойността под пазарната цена, на която Сестри Милеви са продали апартамента и последвалата загуба на печалба, са имали достатъчна причинно-следствена връзка с нарушението по член 8, и не присъжда обезщетение по тази глава.

Б. Неимуществени вреди

115. Сестри Милеви претендират неимуществени вреди в размер на 25 000 евро за всяка от тях. Те се позовават на непоносимите условия, които е трябвало да изтърпяват в продължение на няколко години, главно в резултат на дейността на компютърния клуб. Тези нарушения са имали много отрицателен ефект върху тяхното здраве и в крайна сметка това ги

е принудило да продадат своя апартамент, в който са живеели от 1963 г. и да се преместят на друго място. Те сравняват своето положение с това на г-жа *Лопес Остра* (делото цитирано по-горе) и твърдят, че заслужават подобна сума на обезщетение.

116. Семейство Евтимови претендират неимуществени вреди в размер на 10 000 евро на всеки. Те претендират също и 10 000 евро за дъщерята на г-жа Калина Евтимова. Те по подобен начин се позовават на условията, при които е трябвало да живеят в продължение на няколко години и акцентират върху пасивното отношение на властите.

117. Правителството счита, че претенциите са прекомерни, както и че при всяко присъждане по този пункт следва да бъде отчетен стандарта на живот в България и намаляването на доходите в страната, в резултат на глобалната икономическа криза.

118. Съдът започва с отбелязването, че липсват основания за присъждане на дъщерята на г-жа Калина Евтимова. Може, разбира се да се предположи, че неудобствата са я засегнали толкова, ако не и повече, от колкото останалите членове на семейство Евтимови. Въпреки това, терминът "пострадало лице" по член 41 е синоним на понятието "жертва" по член 34 (предишен член 25) от Конвенцията (виж *Де Вилде, Оомс и Версин срещу Белгия* (член 50), 10-ти март 1972 г., § 23, Серия А, № 14 и *Айри с/у Ирландия* (член 50), 6-ти февруари 1981 г., § 9, Серия А, № 41). Не е имало нищо, което да спре дъщерята на г-жа Калина Евтимова да предяви иск пред Съда чрез своите законни представители и да претендира, че е жертва на нарушение на нейните лични права. Но тя не е сторила това (виж *Яша срещу Турция*, 2-ри септември 1998 г., § 124, Доклади 1998 VI, и *Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 129, ЕСПЧ 2007 IX, и противното *Кая срещу Турция*, 19-ти февруари 1998 г., § 122, Доклади 1998 I, и *Ерги срещу Турция*, 28-ми юли 1998 г., § 110, Доклади 1998 IV). На фона на казаното, Съдът не може да пренебрегне факта, че самата г-жа Калина Евтимова трябва да е изпитала допълнителен стрес в резултат на въздействието на неудобствата върху нейното малко дете (виж *Лопес Остра*, цитирано по-горе, § 65). В този смисъл, Съдът, при оценката на дължимото обезщетение на г-жа Калина Евтимова, ще вземе под внимание страданието на нейната дъщеря.

119. Съдът намира, че нарушението на член 8 е причинило на всеки един от жалбоподателите неимуществени вреди, които обаче не могат да бъдат точно изчислени (виж, с необходимите промени, *Ташкин (Taşkın) и други срещу Турция*, № 46117/99, § 144, ЕСПЧ 2004 X). Като се вземат предвид описанията, дадени от жалбоподателите за ефекта от неудобствата върху всеки един от тях и като присъжда по справедливост, съгласно изискванията на член 41, Съдът присъжда 7 000 евро на г-жа Пепа Милева, 7 000 евро на г-жа Мери Милева, 6 000 евро на г-н Христо Евтимов (да се изплатят на неговите наследници, които продължават производството от негово име - виж параграфи 2 и 72 по-горе), 6 000 евро на г-жа Лилия Евтимова и 8 000 евро на г-жа Калина Евтимова. Към тези суми трябва да бъдат добавени и всички платими данъци и такси.

В. Разходи и разноси

120. Сестри Милеви претендират обезщетение в размер на 8 310 евро, платени на техния адвокат в националното производство като хонорар за петдесет и седем работни часа по 50 евро на час и тридесет и девет работни часа по 140 евро на час за същия адвокат в производството пред Съда. Те представят споразумение за хонорар и график на времето.

121. Семейство Евтимови претендират възстановяване на 2 190 евро, заплатени за такси за шест работни часа на техния адвокат в националното производство, по 50 евро на час и тринадесет часа и половина за работа на същия адвокат в производството пред Съда, в размер на 140 евро на час. Те също представят споразумение за хонорар и график на времето.

122. Правителството счита, че доколкото жалбоподателите не са се позовали на член 8 пред националните власти, разходите за националното производство не са били направени с цел да се атакува или да се установи нарушение на Конвенцията. То също твърди, че претенцията по отношение на разходите за Страсбург е нереалистична и прекомерна, особено когато се разглежда на фона на стандарта на живот в България и минималното почасово заплащане там. Освен това, няма причина да се таксува по-висока почасова ставка за производството в Страсбург, тъй като се касае до едни и същи въпроси, като в националното производство. Правителството предлага при оценката на сумата на обезщетението Съда да вземе предвид правилата, определящи платимите суми на защитниците при явяването им пред националните съдилища.

123. Според практиката на Съда, разходите и разноските, предявени в съответствие с член 41, трябва да са били действително направени и необходими и в разумен размер. Направените разходи за предотвратяване или за получаване на обезщетение за нарушение на Конвенцията, чрез вътрешния правен ред, подлежат на възстановяване по тази разпоредба (виж, наред с други органи, *Бък срещу Германия*, № 41604/98, § 66, ЕСПЧ 2005 IV, и по-отскоро, *Нойлингер и Шурук срещу Швейцария* "[GC], №. 41615/07, § 159, 6-ти юли 2010 г.).

124. Що се отнася до първия пункт, посочен от страна на правителството, Съдът отбелязва, че разходите, свързани с вътрешното производство са направени от жалбоподателите в опит да защитят тяхното право на зачитане на личния живот и дом, като права, гарантирани по Конвенцията. Освен това, националните съдебни производства са необходимо предварително условие за отнасянето на въпроса до Съда (виж, с необходимите промени, *"Сънди Таймс срещу Великобритания* (№ 1) (член 50), 6 ноември 1980 г., § 18, Серия А № 38). Тези разходи по принцип са възстановяеми по член 41.

125. Що се отнася до разходите за Страсбург, Съдът отбелязва, че при разглеждането на иска за обезщетение по справедливост, същият не е обвързан с вътрешни скали и стандарти (виж като скорошен орган,

Öneriyildiz срещу Турция [GC], №. 48939/99, § 175, ЕСПЧ 2004-XII). Също така не може да се приеме твърдението на правителството, че исканията на жалбоподателите в националните съдебни производства и пред този Съд са в значителна степен еднакви (виж *Смит и Грейди срещу Обединеното кралство* (справедливо обезщетение), № 33985/96 и 33986/96, § 30, ЕСЧП 2000-IX). С оглед броя на включените съответни национални процедури и въпросите, повдигнати по производството в Страсбург, броят на часовете, таксувани от адвоката на жалбоподателите, не изглежда нереалистичен. Въпреки, че адвокатът представлява всички жалбоподатели, както на национално ниво, така и на ниво съдебно производство в Страсбург. Като се има предвид, че и двете жалби, за които става въпрос припокриват факти и искове, определено намаление изглежда целесъобразно (виж *Кирилова и други*, цитирано по-горе, § 149 в края, и *Великови и други срещу България*, номера 43278/98, 45437/99, 48014/99, 48380/99, 51362/99, 53367/99, 60036/00, 73465/01 и 194/02, § 269, 15-ти март 2007 г.).

Освен това, почасовата ставка, таксувана от адвоката за производството в Страсбург е по груби цифри двойна спрямо тарифите, прилагани през последните дела срещу България, с подобна или по-голяма сложност (виж *Великови и други*, цитирано по-горе, § § 268 и 274; *Светия Синод на Българската православна църква (митрополит Инокентий) и други срещу България*, № 412/03 и 35677/04, § 183, 22-ри януари 2009 г.; *Булвес АД срещу България*, № 3991/03, § 85, 22-ри януари 2009 г.; *Колеви срещу България*, № 1108/02, § 221, 5-ти ноември 2009 г.; и *Мутишев и други срещу България*, № 18967/03, § 160, 3-ти декември 2009 г.). Следователно не може да се разглежда като разумна, що се отнася до размера.

126. Като взе предвид материалите, които има на разположение и горепосочените съображения, Съдът намира за разумно да присъди общо на всички жалбоподатели сумата от 4 000 евро плюс всички данъци и такси по тях, за покриване на разходите по всички глави.

Г. ЛИХВА ЗА ЗАБАВА

127. Съдът намира за уместно, лихвата за забавяне да се основава на пределната ставка по заеми при Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Отхвърля* предварителното възражение на правителството;
2. *Обявява* жалбите по членове 8, 13 и 6 § 1 за допустими;
3. *Приема*, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията;
4. *Приема*, че не е необходимо да се разглежда отделно жалбата по член 13 от Конвенцията;
5. *Приема*, че не е необходимо да се разглежда отделно жалбата по член 6 § 1 от Конвенцията;

6. *Приема*

(а) че държавата-ответник следва да заплати на жалбоподателите за неимуществени вреди, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно, в съответствие с член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми, които са превърнати в български лева по курса към деня на плащането:

(i) 7 000 (седем хиляди) евро на г-жа Пепа Владимирова Милева;

(ii) 7 000 евро (седем хиляди евро) на г-жа Мери Владимирова Милева;

(iii) 6 000 (шест хиляди евро съвместно на с г-жа Лилия Кирилова Евтимова и г-жа Калина Христова Евтимова, в качеството им на наследници на г-н Христо Иванов Евтимов;

(iv) 6 000 (шест хиляди) евро на г-жа Лилия Кирилова Евтимова;

(v) 8,000 (осем хиляди) евро на г-жа Калина Христова Евтимова;

(vi) всички данъци, които могат да бъдат наложени върху горните суми;

(б), че по отношение на разходите и разноските, държавата-ответник следва да заплати общо на всички жалбоподатели в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно, в съответствие с член 44, § 2 от Конвенцията, 4 000 (четири хиляди) евро, плюс всички данъци, които могат да са за сметка на жалбоподателите, които ще бъдат превърнати в български лева по курса към датата на плащане;

(в) че след изтичането на гореспоменатите три месеца до разплащането, се дължи опростена лихва върху сумата при ниво, равно на пределната лихва по заеми при Европейската централна банка, за времето на просрочения период плюс три процентни пункта;

7. *Отхвърля* останалата част от исковете на жалбоподателите за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 25-ти ноември 2010 г., по силата на член 77 § 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс

Зам.-секретар

Пеер Лоренцен

Президент